
KNJIGA ŽALBI I ŽELJA ZA NOVOG MINISTRA KULTURE

Neposredno pred svoje stupanje u Ministarstvo za kulturu Žak Diamel je dao izjave u kojima je izneo svoje principe. Po njegovom mišljenju država treba da ima ulogu činioca koji podstiče delatnost u oblasti kulture. I novi ministar nas uverava da će on voditi aktivnu, dinamičnu i inventivnu politiku.

Žak Diamel će uskoro morati da se suoči sa grubom stvarnošću raznih dosjea. Zatražili smo od izvesnog broja ličnosti iz pojedinih oblasti koje spadaju u nadležnost Ministarstva za kulturu da nam kažu šta bi upisali u knjigu žalbi i te njihove izjave objavljujemo na ovim stranicama. One pokazuju koliko ima nerešenih problema.

Iz panorame koju donosimo ovde za naše čitaoce može se videti da se problem novca najčešće pojavljuje. Gde ga naći?. Žiskar d'Esten je upravo doneo izvanrednu meru: porez će se ubuduće naplaćivati samo na 30% cene ulaznica za prvih 140 predstava, bilo da su u pitanju nova ostvarenja, bilo reprize sa novom podelom uloga ili novom režijom.

Književnost

PASTORČICI ZAHTEVAJU BAR RAVNOPRAVNOST

Zahtevi koje književnici već godinama postavljaju nisu bili uslišeni švakako samo zato što su preterano skromni

Šta bi oni u stvari želeli? Prosto naprosto da u svemu budu smatrani kao Francuzi u punom smislu te reči, da im se dozvoli da u potpunosti koriste prava koja su priznata svim kategorijama građana, a i to da budu oslobođeni sasvim neopravdanih nameta.

* Anketa Zana Prastoa *Les cahiers de doléances de la culture*, prenosimo iz lista „Le Figaro littéraire” od 18—24 januara 1971.

Najpre, prava. Istinu govoreći, postoji samo jedno pravo, ali prepreke koje se već desetinama godina postavljaju njegovom sprovođenju, — podvlačim: desetinama godina — dovele su do toga da je ono dobilo veoma veliki značaj. U pitanju je pravo, ne neka milost ili pak neka povlastica: pravo da književnici dobiju položaj kakav imaju dramski pisci, muzičari, pevači ili autori tekstova za šansone i da mogu da sebi obezbede penziju bez koje se mnogi životi završavaju u bedi dostojnoj sažaljenja (Možete mi verovati da je zaista tako, jer dobro poznajem ovu stvar) o kojoj govorim). Ovde bismo mogli navesti imena onih koji su u izvesno doba svoga života postizali uspehe, a ipak umrli u nekoj izbi bez vatre, jedva uspevajući da se prehrane. Neopreznost s njihove strane? Ne: ratovi i devalvacije.

U sadašnjem trenutku ima pedesetak hiljada Francuza koji pišu i za svoja autorska prava dobijaju honorare. Ako bi se od tih prava zadržavala izvesna suma i ulagala u neki fond, iz njega bi se, kad dođe trenutak, mogle dodeljivati penzije srazmerno zarađenim sumama. Izdavači pristaju na ovo. Zastupnici pisaca, takođe. Otkud onda otpor?

Otud što su izdavači, po zakonu, odgovorni za honorare pisaca čija dela objavljuju; što je potrebno da postoji neki zakonski tekst na osnovu kojeg bi oni mogli da od honorara odbijaju izvestan procenat. Dramski pisci, muzičari, autori tekstova za šansone i pevači izvojevali su to, izgleda, bez velike muke. Zašto ne bi i književnici.

Drugi razlog za žalbu: nepravedni nameti. Oni su dvojaki.

Na prvom mestu: mnogostruke uplate u fond za porodične dodatke od strane onih koji pored redovne zarade ostvaruju honorare i po nekom drugom osnovu. „Vi ste novinar, ili advokat, ili lekar, ili učitelj, ili bankarski službenik. Platite! Gle, gle! Pa vi se uz to bavite i pisanjem? E pa onda, platite i za to! Naravno, u datom trenutku, dobićete sumu ulaganu samo po jednom osnovu. Videćete šta znači ne ograničavati se na svoj prvi zanat!”

To što ovaj prvi zanat može da bude samo još jedna, pomoćna profesija bez koje bi bilo nemoguće baviti se pisanjem, nije važno. Nije važno ni to što fondovi za porodične dodatke ostvaruju na ovaj način ono što se u pravu naziva neopravdanim bogaćenjem.

I kao da to nije dovoljno, pojavljuje se ona organizacija koju ne želimo da nazivamo njenim pravim imenom, a koja se zove Fond za starosnu penziju profesora muzike. Postoji li uopšte neka

veza između ovih i pisaca književnih dela? Teško bi bilo pogoditi kakva, sem ta što se ljudima od pera, s obzirom da su sve izgubili, više ne sviđa da igraju onako kako im ovi sviraju.

Još jednom, nije važno: pisac koji ima nesreću da mu se desi ta nepravilna da napiše ono što nazivamo „dramskim delom“ doživljuje da najveći deo njegovog honorara proguta ovaj fond od koga *nikad nikakve koristi neće imati*, jer je on ustanovljen za bivše nastavnike muzike čija su specijalnost gudački ili duvački instrumenti. I te prinudne uplate određenih summa, koje su daleko od toga da budu neznatne, zahtevaju se i ostvaruju sa sadističkom strogošću koja čoveku ne uštedi nijedno maltretiranje, a ide se i dotle da se stavlja i zabrana na ostvarene zarade.

O svim ovim pitanjima postoje tekstovi koji su prvobitno bili sročeni u Udruženju književnika Francuske; ovo udruženje je stalno nadgledalo njihovo redigovanje i oni su najzad konačno utvrđeni u najvišim instancama. Bili su predmet više nego pažljivog proučavanja.

Da bi ovi tekstovi stupili na snagu, na zadovoljstvo sviju, svih pisaca, čeka se samo da ih ministarstvo sankcioniše.

Nažalost, pisci su pastorčad. Oni su to već odavno uvideli.

Ne traže da im se ukazuje nikakva naročita naklonost, već da se prema njima pravično postupa.

POL MUSE

bivši predsednik Udruženja književnika

Izdavačka delatnost

DA NE BUDE CENZURE... BIBLIOTEKE

Ministarstvo za kulturu koje iz glavnih direkcija po važnijim centrima u zemlji zaštićuje sve što predstavlja neku vrednost u Francuskoj, od arhitekture do filma, preko opere i arhiva, obraća veoma malo pažnje knjizi: sve se svodi na takozvani servis i fond za književnost.

Izvesno je da arheologija nije, kako se to kaže, rentabilna, da televizija guta film i da bulevarska pozorišta padaju, jedna za drugim, u neizbežna iskušenja. Izdavači, hvala Bogu, dotle nisu stigli.

Ako bi oni, na nesreću, došli jednog dana u takvu situaciju, možemo se kladiti da bi kulturna vrednost njihove delatnosti bila odmah priznata

i da bi se Ministarstvo za kulturu, kao dobra vila, nadnelo nad njihovu samrtničku postelju.

Ali, s obzirom da dotle još nismo stigli, s obzirom da knjiga još tumara na granicama kulture, dopustimo sebi da izrazimo neke želje u nadi da će Ministarstvo za kulturu hteti da sasluša svoje neustrašive izvidnike, ili svoje buntovnike — kako god hoćete.

Pre svega, dva važna pitanja: cenzura i biblioteke. Njihovo rešenje ne zavisi samo od Ministarstva za kulturu. Ali, zar ne bi pravo da to Ministarstvo, — čija je misija da najznačajnija dela čitavog čovečanstva, a pre svega francuska dela, učini pristupačnim najvećem mogućem broju Francuza, da obezbedi najširi auditorijum našem kulturnom nasleđu i da potpomaže stvaranje umetničkih dela i duha koji obogaćuje to kulturno nasleđe, — upotrebi sav svoj uticaj da bi ubedilo nadležna ministarstva u to da je za stvaralaštvo sloboda od bitnog značaja i da su, isto tako, za širenje kulture, biblioteke od bitnog značaja.

U jednoj drugoj oblasti izdavači bi želeli da se novi ministar potruži da svoje kolege ubedi u to da je neobično hitno dati najzad književnicima status, ako ne pristojan, a ono bar normalan. Prekinuti jednom za uvek sa šikaniranjem koje su samo za njih izmislili Ministarstvo finansija, Socijalno osiguranje i penzioni fond za profesore muzike. Zaštititi autorsko pravo na taj način što se neće dozvoljavati univerzitetima, privatnim preduzećima, administracijama da pljačkaju njihova dela reprodukujući ih.

A zatim, jer se Fond za književnost nalazi, na kraju krajeva, pod Ministarstvom za kulturu, zar se ne bi moglo izvojevati da ova ustanova usvoji najzad jednu razumnu politiku i ostane joj dosledna?

Eto, to je sve što danas žele izdavači. Ništa od toga ne staje naročito skupo. Ali da bi se u tome uspelo, potrebni su ubeđenje i čvrsta rešenost.

Da li su odveć veliki ovi naši zahtevi koje, radi budućnosti knjige, postavljamo Ministarstvu za kulturu?

FRANSOA KLEMAN
Nacionalni sindikat izdavača

Likovne umetnosti

JEDNA DVORANA NARUDŽBINE,
BOLJA RASPODELA KREDITA

Jesenji salon nije mogao da se otvori u Gran Paleu 1970. godine i njegovi učesnici nisu mogli da izlože svoja dela u ovom prijatnom i elegantnom ambijentu samo zato što su imali pravo da

koriste postrojenja koje im je ostavio Salon trgovaca starinskog nameštaja.

Tri meseca kasnije Salon Francuskog udruženja umetnika morao je da nađe utočište na Pariskoj pijaci na veliko (les Halles), u jednom od Baltarovih paviljona. Prošlog meseca Salon mladih slikara, kao i mnoge druge dinamične grupe mogao je da dobije samo trošni suteran u istom ovom paviljonu. Salon mladih vajara koji je nekad bio smešten pod prozorima Ministarstva za kulturu, oteran je iz vrtova Pale Roajala.

U Veneciji i, kod nas, u Remsu i Makonu, dela modernih vajara se izlažu pod vedrim nebom, na javnim mestima. Pariz, međutim, ima samo Baltarove paviljone u koje se sve može strpati. I to dokle? Kad oni budu srasnjeni sa zemljom, kao što se to najavljuje, Pariz više neće imati, ne muzej u kome bi sačuvao umetnička dela, već ni veliku dvoranu koja bi stajala na raspolaganju umetnicima svih stremljenja u trenutku u kome stvaraju.

Jedan deo Gran Palea bio je preuređen, i to sjajno, ali služi samo za retrospektivne izložbe. Drugi deo, koji je veći i koji bi, ako bi se preuređio, mogao poslužiti za izložbe, nedavno je upotrebljen za smeštaj jednog cirkusa.

DRŽAVNE NARUDŽBINE

Pre petnaestak godina, upkos protestima publike i mnogobrojnih umetnika, u srcu Pariza, na trgu Trokadero, postavljen je jedan žalostan spomenik u slavu pešadije.

U isto vreme u Šartru je podignut spomenik Žanu Mulenu: mač u ruci. Komisija za komemorativne spomenike koju su obrazovale razne administracije, među kojima i administracija Umetničke Akademije, bila je, međutim, dala nepovoljno mišljenje.

Tu nedavno, spomenik koji je ličio na ovaj kao da mu je rođeni brat — opet mač u ruci — zauzeo je mesto u dvorištu nove Vojne akademije. Ovoga puta statuu je bila poručila administracija.

Sup desnom rukom odbacuje onaj mač u ruci, a levom ga prihvata. Već prema tome kako se menjao ukus. Ja bih želeo da u izboru spomenika za grad, i javnost ima svoju reč. Neposredno, kao što je to učinila, i to s kakvom snagom, kad su bili u pitanju planovi za uređenje pijace na veliko (les Halles); ili posredno,

na primer, preko nezavisnih kritičara koji ne bi bili ni bivše kolege Supa, niti pak službenici koj bi želeli da zauzmu rukovodeća mesta.

MUZEJI

Izgleda da neka mesta u provincijskim muzejima ostaju nepopunjena zato što nema kandidata. S druge strane, u Luvru i drugde ne mogu se, kako tvrde, otvoriti nove dvorane, zato što nema osoblja: kredita isto tako nema za održavanje zgrada, za tehničku opremu, za poboljšanje u načinu prijema publike. Mišle je tim povodom pisao nedavno o zahvatima u vezi s muzejima:

„Novi zahvati bi morali da budu svedeni na najmanji mogući broj”.

Međutim, Luvr je baš u to vreme planirao da za nabavku jednog Velaskezovog dela potroši do milijardu starih franaka, tj. do sume kojom je raspolagao za tu priliku.

Besumnje, u pitanju je izvanredna slika, a Luvr oskudeva u Velaskezovim delima. Ali s milijardom franaka može se učiniti mnogo stvari, mogu da se dovrše mnogi radovi na restauraciji i uređenju. Izgleda paradoksalno upotrebiti tu ogromnu sumu za kupovinu jednog remek-dela, a ne moći dati puni sjaj delima koja već imamo, ako već nemamo mogućnosti da ih i izložimo.

Zar ne bi bilo poželjno da se mogu vršiti precacivanja iz jedne stavke budžeta u drugu i da se krediti mogu deliti na više delova?

PJER MAZAR

Spomenici kulture

OSTALI SMO NA ESNAFIMA IZ DOBA APSOLUTNE MONARHIJE

Kad je Bares, početko veka, ukazivao na veoma jadno stanje u kome su se nalazile crkve u Francuskoj, on je tražio da se uloži poseban napor u održavanje ovih spomenika. Njegov glas je bio saslušan, s obzirom da su počev od 1913. dodeljivani mnogo veći krediti u cilju očuvanja francuske umetničke baštine.

Da li smo i danas verni toj politici čuvanja spomenika kojom smo pre pedeset godina davali primer čitavoj Evropi? Mogli bismo posumnjati u to kad vidimo da budžet namenjen istorijskim spomenicima, apsolutno uzev, nije povećan u odnosu na budžet iz 1913. godine, a da su naši

napori na polju restauracije spomenika relativno mnogo manji nego napori koje su ulagali Merime i Napoleon III.

I tako, nacionalni bruto dohodak je za jedan vek veoma mnogo porastao, a spomenici od toga nisu imali koristi. Paradoksalno je to što su nam u isto vreme naša istraživanja omogućila da, uprkos ratnim uništavanjima i zubu vremena, otkrivamo sve veći broj spomenika i predmeta od vrednosti!) A danas (komisija za VI plan morala je da to prizna) ne može biti ni govor o tome da se spasava samo deset hiljada klasiranih spomenika ili pak onih šesnaest hiljada spomenika upisanih u dopunski inventar; treba se pobrinuti i o drugim zanimljivim spomenicima kojih ima blizu sto hiljada.

Potrebno je da vlada uzme u obzir tu novu situaciju i da njoj prilagodi svoju politiku.

Neophodno je, dakle, povećati kredite, ali kako u sadašnjoj situaciji to povećanje može da bude samo ograničeno, potrebno je da se u isto vreme izvrše i temeljne reforme u samoj administraciji istorijskih spomenika.

Ova administracija, kao i sve siromašne administracije, živi iznad svojih mogućnosti. Nema novaca, a ipak neštedimice troši. Restauracije, koje ona izvodi preskupe su. Restauracija koju izvrši neko preduzeće za istorijske spomenike staje, u najboljem slučaju, više nego dva puta skuplje nego restauracija koju izvrši neko obično preduzeće. (U izvesnim slučajevima ovaj odnos je 1 prema 4.)

Stanje je takvo da vlasnici zgrada koje su razvrstane kao istorijski spomenici, uprkos pomoći od strane države, klecaju pod teretom teških obaveza koje, usled nivelisanja imovine, oni više ne mogu da uzimaju na sebe. Sama visoka tehnička stručnost ne može da objasni praksu tako užasno visokih cena. Kako uvažiti činjenicu da je restauracija Trianona stajala pedeset miliona novih franaka, dok je isto tako obimna i isto tako dobro izvedena restauracija palate Boarne, u ulici de Lil broj 76, u kojoj se danas nalazi nemačka ambasada, stajala samo 35 miliona? Nema tu nikakvog drugog objašnjenja sem tog da su drugu restauraciju izveli privatni arhitekti, dok su prvu izvršili arhitekti zavoda za istorijske spomenike.

Prema tome, uzrok velikog raspona u cenama leži u stvari u povlašćenom položaju koji već čitav vek imaju glavni arhitekti zavoda za istorijske spomenike.

¹⁾ Samo u kantonu Kare, ekipe Inventara spomenika otkrile su više hiljada zanimljivih spomenika i umetničkih predmeta, a klasirano je svega nekoliko desetina.

Monopol koji ima arhitekta daje mu mogućnost da praktično radi bez kontrole. Neograničeni gospodar u departmanima koji su mu povereni, on ima istu slobodu akcije kakvu su pre Revolucije imali glavni zakupci poreza. On jedini odlučuje o radovima i o načinu na koji će ovi biti izvedeni. (Jer, kad su u pitanju istorijski spomenici poslovi se ne dodeljuju licitacijom.) Od ovih odluka zavise njegova primanja, jer on dobija procenat od izvršenih radova. Kontrola odozgo ne postoji, jer glavni inspektori, umesto da budu državni službenici kao u doba Merimea, i sami su arhitekti i ne žele da narušavaju mir svojih kolega.

Što se tiče takmičenja među arhitektima, ono praktično i ne postoji. Konkurs za prijem u pomenuto telo kontrolišu oni koji su već u njemu, a oni ljubomorno čuvaju svoje povlastice još i na taj način što primaju daleko manji broj nego što je to potrebno (u ovom trenutku otprilike četrdeset lica).

Imamo, dakle, posla s pravim esnafom, kao u doba pre Revolucije, i on koristi državnu upravu mnogo više nego što joj služi.

Hitno je, dakle, da vlada, zadržavajući udruženje arhitekata, čiju stručnost niko ne osporava, dobije mogućnost da uspešno kontroliše radove koji se izvode u njeno ime.

Da li će ova neodložna reforma biti sprovedena ove godine? Možemo se nadati da hoće, jer nam nadu uliva ličnost novog direktora, Mišela Deniela. On je prvi posle Merimea ljubazno ali i odlučno preuzeo upravljanje poslovima i ograničio preterane povlastice koje su imali arhitekti iz Zavoda za istorijske spomenike.

Ali poželjno je da, uprkos pritisku i zastrašivanju sa raznih strana Mišel Deniel sprovede svoju reformu do kraja.

PJER DE LAGARD

Domovi kulture

VIŠE SREDSTAVA I VIŠE POŠTOVANJA

Sedam godina: doba zrelosti. Težak, ali neprekidan razvoj. Nesporazumi koji nisu svi bili kobni, čak i kad su brižljivo podgrevani. Neizbežne nezgode na tom razvojnom putu koje neprestano upućuju na privremena, tj. svakodnevna korigovanja. Kritike, najčešće odveć odsečne, iz najrazličitijih sredina, ali obavezno neprijateljski nastrojene.

Ali zašto bi se htelo da domovi kulture (nema ih ni dvanaestak) ne nailaze na iste teškoće u svom razvoju kao i većina ustanova koje su ipak starije, kad se jedna od njihovih uloga i sastoji upravo u tome da otkriva te teškoće? Kad pomislimo koliko je dalekovidna rešenost da se oni stvore, moramo ustanoviti da su postignuti rezultati zaista neočekivani.

Domovi ne rade loše; bilo bi opasno da je u njima uvek sve dobro; bilo bi ponekad poželjno da rade bolje. Pisati ovako, znači postavljati problem decentralizacije kojoj se neprestano odužuje hvala, verovatno zato da bi se mogla bolje osporavati, s obzirom da se u sadašnjem trenutku pokušava da se njeni rezultati umanje. Zar se već nekoliko meseci ne tvrdi da će godina 1971. biti presudna za domove kulture. Šta znači ta šala? Zar nije svaka godina od odsudnog značaja na svakom polju delatnosti, a pogotovu u borbi koju svakodnevno vodimo u srcu naše stvarnosti, u provinciji, prema kojoj smo na kulturnom planu dugo pokazivali više ravnodušnosti nego spremnosti da je podstičemo.

Ali, u trenutku kad se govori o podeli na oblasti moramo konstatovati da je jedina regionalizacija, koja je za poslednjih dvadeset godina uspešno izvršena, sprovedena upravo na kulturnom planu, mada je i danas u mnogome nedovoljna. Objektivno popisivanje izvršenog rada tek treba da se uradi. Kad bi francuska javnost znala šta je sve učinjeno, kad bi znala za novine i ostvarenja koja dugujemo kako dramskim centrima i stalnim pozorišnim trupama, tako i domovima kulture s raznovrsnim delatnostima, ona bi mogla da oseti samo zahvalnost i divljenje prema pionirima kakvi su bili i ostaju Daste, Žinju, Mone, Planšon, Sarazen, Deboš, Garan, Retore, Trear i Guber i Parigo u Renu, i Bero u Grenoblu i Munje u Avru i Tiri u Amijenu i Žomo u Remsu i Zanson u Salonu i Bonzon u Neveru i Moroa u La Rošelu, kao i prema svima onima koji su pošli za njihovim primerom i nadahnuli se njihovim radom.

I zašto ne bismo jednog dana objavili takav popis? Uvideli bismo da rad na kulturi, posebno rad domova kulture staje mnogo manje no što to ljudi hoće da kažu, da napišu ili da samo nagoveste. Primetili bismo da bi trebalo da ova kulturna delatnost skuplje staje. Ali u ovoj zemlji, koja se još tako često poziva na prestiž svoje nacionalne kulture, postoji bojazan da bi sredstva kojima bi domovi mogli raspolagati u toku Šestog Plana samo ukočila njihov razvoj i ustvari im nametnula status quo: a to bi za njih značilo gušenje u vrlo kratkom roku. Ko bi se usudio da zaželi, sasvim svesno, da se tako nešto desi?

Bilo bi potrebno sasvim malo: malo više novca, jer ga u zemlji ima; ali, pre svega, malo više poštovanja prema radu kulturnih domova u Francuskoj.

MAKS KROS

direktor doma kulture
u Buržu

Pozorište

I PRIVATNI SEKTOR ZASLUŽUJE DA GA DRŽAVA POMOGNE

Izraziću najpre jednu želju od opšteg značaja: da novi ministar dobije najzad mogućnost da vodi uspešnu politiku u toku godine koja je pred nama i da njegov budžet iznosi 1% od opšteg budžeta nacije. Samo će pod tim uslovom Francuska moći da nađe svoje mesto velike nacije u oblasti umetnosti.

Druga želja se tiče pozorišta u pravom smislu te reči: da Ministarstvo za kulturu postane, na planu pozorišta, ministarstvo za Pozorište u Francuskoj i da više ne bude ministarstvo samo subvencionisanih pozorišta, kakvo je tokom godina postepeno postalo. Delujući posredno (preko narodnih pozorišta, domova kulture, dramskih centara po provinciji), država je postala glavni preduzetnik na polju scenske umetnosti u Francuskoj. Sasvim je prirodno što joj ova preduzeća zadaju brige i što im ona posvećuje veliki deo svojih napora ali, uopšte nije prirodno to što ona zbog toga potpuno zaboravlja napore koje uporedo čine i privatna preduzeća, napore koje kasnije iskorišćavaju državna preduzeća.

Da li je potrebno podvlačiti da su svi autori koji su stekli popularnost od rata naovamo: Odiberti, Sartr, Kami, Dibijar, Bijedu, Votje, Beket, Eni, Žene, Forlani, Vengarten i mnogi drugi, postali poznati zahvaljujući nekoristoljubivim naporima privatnih pozorišta koja se bave istraživanjima, i da je većina ovih pisaca, pošto se afirmisala, bila pozvana da svoja dela prikaže na pozornicama subvencionisanih pozorišta? Isti je slučaj sa glavnim inicijatorima oživljavanja ovih scena, od Vilara do Bursejea, koji su prve korake napravili u privatnim pozorištima. A da i ne govorimo o glumcima koji su se izgradili u privatnim pozorištima i koje sve više traže subvencionisana pozorišta u Parizu i na njegovoj periferiji, kao i pozorišta u unutrašnjosti.

I tako u osnovi postoji stalno strujanje i to uvek u istom pravcu, iz slobodnih pozorišta ka subvencionisanim pozorištima. Bilo bi, dakle, prirodno da država potpomaže istraživački napor u pri-

vatnom sektoru, isto kao što pomaže istraživanja u privatnoj industriji kad su ta istraživanja od koristi za život celog naroda. Bilo bi isto tako pravično da nezavisnim pozorištima koja se posvećuju istraživanju država daje sredstva da stvore sebi redovnu publiku putem pretplatnih karata po popularnim cenama.

Moja treća želja odnosi se na upućivanja mladih u scenske umetnosti. Samo neposredni dodir sa pozorištem u najranijem detinjstvu može da usadi detetu ljubav prema ovoj umetnosti i potrebu za njom i da ga oslobodi opčinjujućeg uticaja koji na njega vrši audio-vizuelna tehnika, naročito televizija. Ako želimo da stvorimo publiku koja bi bila kadra da u punoj meri uživa u pozorišnim delima, treba za nju zainteresovati dete još u ranim godinama školovanja, u okviru deatnosti koje nalaze primenu u školi a imaju za cilj da probude razne sklonosti kod deteta.

Najzad, moja četvrta želja tiče se odnosa između pozorišta i televizije. U toj oblasti sve tek treba da se uradi. Televizija se u sadašnjem trenutku ograničava na to da pljačka pozorište ne pružajući mu ništa za uzvrat. Bilo bi u interesu same televizije koja je veoma veliki potrošač scenskih dela da pomogne razvoj novih talenata u okviru koprodukcije pozorište — televizija koja bi ovog puta bila usmerena ka budućnost, a ne samo ka prošlost koja je više-manje izišla iz mode.

ANDRE BARSACK

Muzika

ISTE STEGE KAO I U DRUGIM OBLASTIMA UMETNOSTI

Želje u vezi s kulturom, a posebno s muzikom? Gotovo da ih i nemam. Ako je moguće, neka ne bude pričanja o povlašćenoj ulozi kulture u tehnokratskoj civilizaciji, o visokom mestu muzike među ostalim umetnostima. Neka ne bude previše kulture kakva je u domovima kulture. Ne 1% za kulturu, već najmanje 10%, što je i ovako prava beda u odnosu na ono što se prosipa na drugim stranama...

Nemam želja, već postavljam zahtev i on će biti aršin kojim će časopis *Musique en jeu* meriti rad novog ministarstva: *ukidanje cenzure*. Nepriстойno je, da ne kažemo gnusno, govoriti o kulturi, a zabranjivati knjige, uzapćivati novine, sprečavati prikazivanje nekog filma ili seći neke delove iz njega, ne dozvoljavati koncerte i festivale. Postoje, dakako, i druge vrste cenzure: cenzura novca (besumnje najvažnija, ali koja se, istinu govoreći, ne odnosi na jedno od-

ređeno ministarstvo, na jednu vladu, niti pak na jedan režim, već na jedan sistem), cenzura uticaja, cenzura konformizma. Ali cenzura koja nešto zabranjuje znači i odluku da se o tome ne raspravlja. Zahtev da se ona ukine nema u sebi ničeg preterano revolucionarnog.

Ministarstvo kulture, po našem mišljenju, ne bi trebalo da postoji: kultura nema ničeg zajedničkog s državom. Ali kad već postoji, neka od njega imamo bar tu korist da obezbedi slobodu izražavanja. Da li ono ima potrebnih sredstava za to? Ima. U krajnjem slučaju, nadležni ministar može da saopšti svojim kolegama da on ne pristaje da bude ministar kulture u zemlji koja se ukoči od straha pri pomisli da će njeni stanovnici gledati, čitati ili slušati ostvarenja, po svojoj prilici neskladna, koja se ne dopadaju nekima između njih ili im pak narušavaju spokojstvo.

Ako novi ministar povede bitku sa ovih pozicija, možemo se nadati da ćemo, sa gledišta koje bi bilo specifičnije „muzičko“, moći da pridemo i drugim pitanjima: organizaciji muzičkog života u Francuskoj, nameni subvencija, problemu nastave muzike, pitanju neprekidnog izgrađivanja, davanja podsticaja kulturnim delatnostima, pitanju uloge radio-televizije i ploča. Časopis *Musique en jeu* biće uvek spreman da pruži svoj doprinos i svoje stupce će staviti na raspolaganje muzičarima koji su zaokupljeni ovim problemima. Ali, muzika nije baš tako zatvoreno carstvo, napadi na slobodu izražavanja u svim oblastima ne štete ni nju; zajedničko izlaganje više manje smernih želja moglo bi, prema tome, da skrene pažnju duhova na drugu stranu: sve dok je tetka Cenzura na vlasti, govoriti o kulturi, znači mlatiti praznu slamu.

DOMINIK ŽAME

direktor časopisa
Musique en jeu

Igra

TREBA SVE SRUŠITI DO TEMELJA PA IZNOVA GRADITI

Ako postoji želja koju bi svi francuski koreografi rado uputili nadležnom faktoru za poslove kulture, onda je to svakako želja da pariska Opera najzad opet dobije svoj balet.

Neka se u to uloži mnogo napora, mnogo mašte, a svakako, i mnogo autoriteta. Treba ponovo uspostaviti red u ovoj družini koja okuplja tolike talente.

Lek? Ah! Lek je jednostavan. Već je primenjen na hor i orkestar. Treba sve srušiti do temelja, pa ponovo sagraditi. Neka više ne bude krparenja!

Ali, kako ponovo sagraditi? Bitno je svakako, misle mnogi među nama, da Balet postane autonoman; da njegov posao bude ubuduće samo čista koreografija, a ne statiranje u operama. Za ovo poslednje mogla bi se u njemu obrazovati grupa koju bi sačinjavali mladi igrači ili umetnici koji su na kraju svoje karijere. A zatim, želeo bih da na njegovom čelu stoji ličnost od autoriteta, kako bi najzad prestalo stalno unutrašnje spletkarenje.

Drugi jedan san igrača i koreografa je da se najzad osnuje taj Baletski dom o kome se već mnogo govorilo.

Tada bi, samo tada, podižući se iz pepela, Balet Opere mogao da svetu da velika ostvarenja, umesto repriza koje je već tako dugo prinuđen da prikazuje.

Opera je očigledno u središtu preokupacija baletskih igrača. Ali to ih ne sprečava da sanjaju i o nečem drugom. Zašto se, ne bi stvorile nove trupe u provinciji? Ansambli u Marseju, u Lionu, čine napore koji su dostojni hvale. Voleli bismo da postojeći baleti, kao i oni koji će tek biti osnovani, neumorno daju predstave, kružeći od jednog doma kulture do drugog.

Njihovo finansiranje, uostalom, uz malo mašte, moglo bi da ne bude odveć teško. Primer: Marsej je dao izvanrednu predstavu *Usnule lepotice*. Zašto televizija ne bi otkupila ovaj balet? Snimanjem *Lepotice* pružila bi se izvrsna predstava televizijskim gledaocima, kojima televizija ne prestano nudi samo neukusne koreografije. A zatim, u inteligentnoj saradnji sa televizijom, koreografi bi mogli da nađu nove mogućnosti za rad...

Raditi... To je jedan od naših najtežih problema. Izvinjavam se što ću navesti svoj sopstveni slučaj, ali, najzad, ja sam bio primoran da tri godine postavljam baletske predstave u inostranstvu. Mislite li da ne bih više voleo da u svojoj sopstvenoj zemlji prihvatim težak, ali i divan teret, koji nameće neki veći odgovoran položaj? Jer, na kraju krajeva nije li naš zanat u tome da stvaramo?

ROLAN PETI

(Prevod s francuskog
ZORICA HADŽI-VIDOJKOVIĆ)